

Hűség és szolgálat (II.)*

Köszegfalvi Ferenc, a hódmezővásárhelyi Németh László Városi Könyvtár helyismereti munkatársa közel negyedszázadnyi munka után 1999 márciusának elején ment (először) nyugdíjba. Ő 1984-ben a Könyvtárosban „Hűség és szolgálat” címmel készített interjút az akkor hetvenéves Kárász József íróval, munkaköri elődjével, atyai jóbarátjával. Most a 2012-ben 75. éves vásárhelyi helytörténészen a sor; hogy újólág beszéljen nekünk életéről, munkájáról, önmagáról, nyugdíjazása utáni éveiről.

– *Hogyan élte meg nyugdíjazását?*

– Csöndes rezignációval. Amilyen észrevétlenül jöttem, úgy is mentem el. Sem a szakma, sem a város vezetése nem vette észre, nem vett róla tudomást, hogy huszonhárom évi szolgálat után nyugdíjaztak. Hasonlóképpen érzek, mint Arany János *Rózsa és Ibolya* című népmeséjének koldusa: „*Nincs nálam szokásban kérni, kiabálni, Csak bemenni s bent az ajtófelre állni*”.

– *Kérem, mondja el, hogyan lett Önből könyvtáros?*

– Kerestem a helyemet. Szegények voltunk, és szükségszerűen olyan iskolát kellett választanom, aminek elvégzése után szakmát kaptam. Így kerültem a Közgazdasági Technikumba, amit 1956-ban elvégeztem. Kijelölték a munkahelyemet. A Mórahalmi Gépállomás brigádszámolójaként kezdtem dolgozni, néhány hónap múlva a Rőszkei Gépállomáson folytattam ugyanezt a munkát. 1956 októberében, a következőkkel nem törődve, otthagytam munkahelyemet. 1957 tavaszán a JATE magyar-történelem szakára jelentkeztem, bár a felvételem sikerült, helyhiány miatt nem vettek fel. Ekkor életem egyik legválságosabb időszaka következett. Voltam kutyaösszeíró, tyúkoltó, adóügyi megbízott, tsz-könyvelő. 1958 augusztusában bementem a *Csongrád Megyei Hírlap* szerkesztőségébe azzal a kéréssel, hogy újságíró szeretnék lenni. Mivel éppen akkor hagyta ott a lapot egy gyakornokjelölt, kölcsönadták a szolgálati kerékpárt, és megbízólevéllel a zsebemben elküldtek anyagot gyűjteni. Zavaromban, s mert éppen eleredt az eső, bemenekültem egy szövetkezeti italboltba, ahol meginterjúvoltam a bormérő embert. A „kis színes” másnap megjelent. A lap fölött újságíró-gyakornoknak. Írni szerettem volna, az újságírás klasszikus értelmében, ugyanakkor naponta kishíreket követeltek tőlem. Menedéket az OTP-nél találtam, ahol számfektőként alkalmaztak. Ismét jelentkeztem az egyetemre, és meglepetésemre ezt a munkahelyem is támogatta. Az OTP-nél ismerkedtem meg későbbi feleségemmel. A házasság után azonban összeférhetet-

* A közölt interjú kibővített, aktualizált változata a Csongrád Megyei Könyvtáros 1999. 1–4. számában megjelent beszélgetésnek.

lenség miatt el kellett hagynom a pénzügyintézetet. Ezután egy vállalat bérelszámolója lettem, de dolgoztam segédmunkásként a Kerámia Szilikátkémiai Szövetkezetben. Emellett írtam és befejeztem a szakdolgozatomat, és lettettem az államvizsgámat is.

1968-ban a Batida tanyaközponti iskolába neveztek ki tanárnak. Ez már majdnem a helyem volt. 1975-ben egy volt batidai kollégámtól hallottam, hogy a városi könyvtártól Kárász József nyugdíjba vonult. Felkerestem Vörös Mihály könyvtárigazgatót, aki rövid megbeszélés után alkalmazott. Ekkor, majd' negyvenévesen találtam meg igazi helyemet. Máig büszkeséggel tölt el, hogy az a Vörös Mihály vett föl, akinek javaslatára 1945-ben Vásárhelyre hívták Németh Lászlót, s akinek éppen 1976-ra sikerült elérni, hogy a könyvtár fölvehesse az író nevét.

– *1975. október 1-jén a könyvtár munkatársa lett. Kárász József ekkor még mint aktív nyugdíjas dolgozott tovább a helyismereti gyűjteményben. Mi volt a feladata az új munkaerőnek? Hogyan lett helyismereti munkatárs, helytörténész?*

– Hályogkovács módjára. Feldolgozó-helyismereti munkatársként kezdtem el dolgozni abban az időben, amikor a megyei könyvtár városi könyvtárrá alakult át. Kárász Józsefnek megkülönböztetett státusa volt a könyvtárban, másképpen volt ő helytörténész, mint lettem később én. Reprezentált, kalauzolta a könyvtárba látogató írókat, művészeket, irodalmi esteket szervezett, és gyűjtötte az anyagot a megyei sajtóbibliográfiájához és repertóriumaihoz, figyelte a lapokat valamint alkalmissal az állományt is gyarapította, mivel én kevéssel a Csongrád Megyei Könyvtár Vásárhelyről Szegedre való áthelyezése után kerültem a vásárhelyi könyvtárba, az én feladatomból lett a megyei helyismereti gyűjteményből a városi helyismereti gyűjteményt kialakítani, mind állományát, mind helyét tekintve. Három hónapot a pincében, a helyrajzi számon raktározott könyveket válogatva töltöttem el 1975/76 telén. Ezen kívül raknom kellett az olvasói szakkatalógust, amiről semmi fogalmam nem volt, de a mindennapi gyakorlat, kollégáim és Józsi bácsi segítségével próbáltam elsajátítani azt a tudást, ami e szakmához kellett. Vörös Mihály addig nem nyugodott, míg be nem iskolázott. 1977 és 1980 között így elvégeztem az Eötvös Loránd Tudományegyetemen a kiegészítő könyvtár szakot. De természetesen affinitásom is volt hozzá. Például már a munkába állásomat megelőző két nyáron át egy tanár kolléganőmmel feldolgoztuk a vásárhelyi Szántó Kovács János Termelőszövetkezet történetét.

– *Hogyan nyerte el jelenlegi arculatát a helyismereti gyűjtemény? Az állomány kialakítása mellett, után milyen fontos teendői voltak?*

– Átláttam a helyismereti munka jelentőségét, hasznosságát, és azt, hogy ez az alázatos háttérmunka, a tájékoztatás, adatszolgáltatás a kisiskolástól kezdve a kutatóig – sok ember számára nagyon fontos. Aki ezt a munkát vállalja, annak kötelessége a gyors, pontos és teljes információszolgáltatás. Ezt szolgálták alkalmi publikációim is. A szükség elindította az életrajzi adatgyűjtést, mert az 1974-ben megjelent *Hódmezővásárhely jelesei* című kislexikonból már nem lehetett pontosan és kimerítően tájékoztatni. Ekkor fogtam hozzá a meglévő életrajzok pótlásához, pontosításához és újak írásához. Bekapcsolódtam a várostörténet írásának munkálataiba. A kilencvenes évek elején újrainduló helyi sajtóban állandó helyismereti rovatot szerkesztettem. Beszereztem a vásárhelyi lapok hiányzó számait, évfolyamait, ezek közül talán a legértékesebb az 1944-es *Vásárhely Népe*, amely

még az OSZK-ból is hiányzott. A Józsi bácsitól örökölt cikk-katalógust átrendeztem, tárgyszórendszerét a kor követelményeinek megfelelően bővítettem, s az 1981-es évvel megkezdtem az éves városbibliográfiák összeállítását. Ezekből nyugdíjazásomig tizennyolc készült el. Az évtizedek során számos egyéb bibliográfiát és repertóriumot készítettem a helyismereti munka megkönnyítése érdekében. Kollégáim segítségével két nagyszabású kiállítást is rendeztem. Az egyiket 1982-ben a könyvtár megnyitásának 75. évfordulója, a másikat 2001-ben, Németh László neve felvételének 25. évfordulója tiszteletére.

– *Miért e hálátlan bibliográfusi tevékenység felé fordult? Kárász József hatása-e ez vagy személyiségéhez ez a munka állt a legközelebb, esetleg mindkettő?*

– Mindkettő. Ezt a munkát szépen, csöndben, elvonultan lehet művelni, és ez nekem megfelelt. Két nagyszerű egyéniség határozta meg bibliográfusi tevékenységemet; az egyik Kárász József atyai irányítása és öröksége, a másik Péter László munkássága. Az ő iskolájának vagyok a híve ma is. Azért azt mégsem mondanám, hogy hálátlan dolog, mert a jól végzett munka örömmel és meglelégedéssel tölt el, és ez kárpótól sok mindenért. Persze más kérdés, hogy kifelé ez nem látványos, nem mutatós. De ha újra kezdeném, akkor sem tudnék mást tenni. Közel hét éve nem járok be rendszeresen a könyvtárba, de még mindig helytörténésznek tartom magam, mert úgy gondolom, hogy egy miniszter nyugdíjba mehet, de egy helytörténész nem.

– *1993-ban a város Pro Urbe Hódmezővásárhelyért díjjal ismerte el addigi tevékenységét. Melyik munkája volt a legmeghatározóbb, legfontosabb, legkedvesebb és miért?*

– Érdekes történet ez is. Az ezt megelőző évben a *Hódmezővásárhely* útikönyv közreműködőinek ítelték oda ezt az elismerést. A szekszárdi Babits Kiadó 1992-ben a „Századvég magyarsága” című tervezett lexikonsorozat megvalósításán dolgozott, amelynek a megyei szerkesztője Bodrits István szentesi helytörténész volt. Ő engem is be akart válogatni ebbe a készülő munkába. Miatán elküldtem szakmai életrajzomat, csodálkozott, hogy vajon én még miért nem kaptam meg e városi kitüntetést. De nemcsak tőlem érdeklődött e felől, hanem a polgármesternél is. Ennek hatására a vásárhelyi helytörténészek közül utolsóként nekem is átadták ezt a megtisztelő elismerést.

A legfontosabb munkámnak a várostörténetben megjelent művelődéstörténeti fejezetet tartom, amely a második szakdolgozatom édes gyermeke. E diplomamunkámban a város könyvkultúrájának történetét dolgoztam fel a kezdetektől, 1869-től 1949-ig. Ez amolyan első „merítés” volt ebben a témában. 1991-ben a gyomai Kner Nyomdaipari Múzeum meg is jelentette. Ez lett az alapja az előbb említett, 1993-ban, a monográfiában megjelent fejezetnek is.

Hogy melyik a legkedvesebb munkám? Mindegyik kedves, még a legkisebb is. De ha meg kell említenem néhányat, akkor elsőnek a könyvtárunk történetét feldolgozó munkát és a *Csodabogarak, bűnök, huncutságok* című 2007-es kötetemet emelném ki. A legfáradságosabbnak, legmunkaigényesebbnek Tornyai János festőművész leveleinek gyűjtését, gondozását mondanám. (Ennek fővárosi gyűjtésében segítségem is volt.) Másik kedves anyagom Kohán György vásárhelyi éveit feldolgozó írásom, ami 1979-ben, a *Művészettörténeti Értesítőben* látott napvilá-

got, valamint a sokéves életrajzi adatgyűjtés eredményeként létrejött *Hódmezővásárhely jelesei* című életrajzi lexikon, de a város történeti kronológiája is.

– *Csakúgy, mint elődje, Kárász József, Feri bácsi is aktív nyugdíjasként, majd megbízási szerződéssel dolgozott tovább az intézményben 2005-ig, ezt követően mind a mai napig otthon. A folyamatban lévő munkáról, munkákról, illetve a tervekről szeretnénk hallani!*

– Igen, 2005-ig – amíg az önkormányzat engedte – naponta bejártam. Ezt követően itthon dolgozom. Nemrégiben jelent meg a *Könyv és Nevelés* című folyóirat elektronikus változatában Bodrogi János egykori könyvtárosra, a *Látóhatár* című helyi folyóiratban pedig Takács Ferenc szociáldemokrata politikusra való emlékezés. Közvetlen megjelenés előtt áll a város néprajzi monográfiája, ebben én állítottam össze *Vásárhely néprajzi bibliográfiáját* (ez közel 1100 tétel). A Németh László Társaság segítségével jelenik meg a 2003-ban befejezett Németh László bibliográfia kiegészítése 2010-ig. A *Művészettörténeti Értesítőben* várható egy válogatás Tornyai János festőművész levelezéséből. A *Honismeretben* – reményem szerint – Tornyai *Nagy András János* című festményéről írt dolgozatom lát majd napvilágot. Szeretném még a *Csodabogarak, bűnök, huncutságok* című kötetemet vásárhelyi anekdotákkal, ismert helyi személyek történeteivel bővítve, napvilágra hozni. Továbbá nyomdakész állapotban van egy vásárhelyi mesegyűjtemény is.

– *A családi kirándulást, természetjárást minden évben gondos, aprólékos szervezőmunka előzi meg. Hobbi ez, vagy már életstílus, szenvedély? Hogyan kezdődött?*

– Harmincegy éves koromig Szegednél messzebb nem jártam. Az általános iskolában a történelem és irodalom mellett a földrajz is kedves tantárgyam volt. Mindig is szerettem a térképeket, útleírásokat Corteztól Bíró Lajosig, de sokáig csak térképen, gondolatban utaztam. Pontosan 1968-ban kezdődött a batidai iskolában, ahol a kollégáimmal eszünkbe jutott, hogy el kellene menni a Mátrába. Ez a kirándulás igen emlékezetes volt egyébként. Néhány gyerek beteg lett, és az éjszaka kellős közepén, hordágyon vittük le az egyiket az ágasvári szállásunkról a turistaúton Mátrakeresztesre. Utána, amíg én pedagógus voltam, nem maradt ki egy év sem. Végül már az egész „falu” (valójában tanyaközpont) is bekapcsolódott. Jöttek a szülők, nagyszülők. Megismertem az ízét, és többé nem tudtam e nélkül élni. Ameddig bírjuk, ma is minden tavasszal, ősszel – most már unokákkal – el kell menni a Mátrába.

– *Majd megindultak a könyvtári dolgozóknak szervezett kirándulások, amelyek szinte a munkaterv részévé váltak. Mikor és miért vágott bele ezek szervezésébe?*

– Tulajdonképpen ott folytattam, ahol az iskolában abbahagytam. Korábban is kirándultak a kollégák, de csak egynapos rövid utakra mentek. A nyolcvanas évek közepén felvetődött, hogy miért ne lehetnének ezek az alkalmi túrák hosszabbak, akár több naposak is. Én elvállaltam a szervezést, és a tatai kirándulással hagyományt teremtettünk. Dupla öröm volt számomra, hisz’ már a szervezés, az előkészületek során gondolatban bejártam a tervezett útvonalat. Sok fáradtsággal járt. Nem volt hálás feladat. Minden kirándulás végeztével megfogadtam, hogy többet nem megyünk, de aztán a kollégák mindig kikövetelték maguknak a jussukat.

– A következő tényt azonban nem sokan tudják, nevezetesen azt, hogy az 1975-ben a Magyar Rádió első humorfesztiválján a döntőbe került. Hogyan jött az ötlet?
– Mindig is érdekelték az önkifejezés különböző módjai. (Különböző antológiákban például verseim jelentek meg, de mesét is írtam.) Gyakran meglátom a groteszket, a dolgok fonákját, ami különben nem mindig előny. Szóval a rádió kiírta a pályázatot, és én jelentkeztem. Szerettem volna megpróbálni magamat. Három fordulóból állt a verseny. Az elsőre egy monológot írtam, amit Sinkovics Imre olvasott fel; a második fordulóban Agárdi Gábor adta elő sajtóparódiámat, és a döntőben Kállai Ferenc és Szombathy Gyula előadásában hangzott el egy jelenetem. A verseny után még egy darabig hívogattak, hogy adjak anyagot, de szakmányba nem lehet humort termelni. Csak megpróbáltam.

Az életmű számokban:

A nyomtatásban is kiadott jelentősebb bibliográfiákat leszámítva hét önálló kötete jelent meg. Szerkesztőként vagy társszerzőkkel további 14 kötetet jegyez. Személyi bibliográfiája 395 tételt (cikket, tanulmányt, bibliográfiát, lektori jelentést) tartalmaz. „Vásárhely a hazai lapokban” címmel 1991 és 1994 között rendszeresen sajtószemléket adott közre a helyi sajtóban. 1981-től 1998-ig elkészült 18 városbibliográfiája eseménynaptárral. Írt 93 életrajzi szócikket. 1992-től egy éven keresztül helyismereti rovatot szerkesztett a Vásárhely és Vidéke című lapban. A helytörténelmi évek során körülbelül 7000 érdeklődőt, szakdolgozót, kutatót segített, tájékoztatott és 4504 db dokumentummal és 229 db újsággal egységgel gyarapította a Németh László Városi Könyvtár helyismereti gyűjteményét.

Borus Gábor

Az Informatikai és Könyvtári Szövetség a magyar könyvtárügyben és az IKSZ munkájában kiemelkedő teljesítményt nyújtóknak évről évre **A KÖNYVTÁRÜGYÉRT** díjat adományozza.

A 2012. év kitüntetettjei

VENYIGÉNÉ MAKRÁNYI MARGIT,

a miskolci II. Rákóczi Ferenc Megyei Könyvtár igazgatója és

Az ORSZÁGOS IDEGENNYELVŰ KÖNYVTÁR KOLLEKTÍVÁJA.

Az ünnepélyes díjátadásra 2012. május 16-án az IKSZ éves beszámoló közgyűlésén került sor az Országos Széchényi Könyvtárban.

A kitüntetetteknek szívből gratulálunk!